

prima instanță: N. Rusu
instanța de apel: N. Traciuc, M. Anton, Iu.Cotruță
instanța de recurs: Sv. Filincova, M. Ghervas, D. Mardari

Dosar nr.2rh-114/16

ÎNCHEIERE

mun. Chișinău

11 mai 2016

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al
Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele completului,
Judecători

Svetlana Filincova
Maria Ghervas
Dumitru Mardari

examinând cererea de revizuire depusă de către Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova,

în pricina civilă la cererea de chemare în judecată intentată de Cojocari Constantin împotriva Consiliului raional Hîncești cu privire la recuperarea valorii bunurilor persoanelor supuse presiunilor politice,

împotriva încheierii Curții Supreme de Justiție din 18 noiembrie 2015, prin care recursul declarat de Consiliul raional Hîncești a fost considerat inadmisibil,

a c o n s t a t a t:

La data de 12 mai 2014, Cojocari Constantin, s-a adresat în judecată cu cerere împotriva Consiliului raional Hîncești, solicitînd recuperarea valorii bunurilor persoanelor supuse presiunilor politice.

În motivarea acțiunii reclamantul a indicat că, la 06 iulie 1949 a fost deportat în regiunea Tiumeni din Federația Rusă, unde s-a aflat la evidență pe parcursul perioadei cuprinse între 06 iulie 1949-07 iunie 1958. În rezultatul deportării, reclamantului i-au fost confiscate bunurile personale și anume: două imobile cu destinația de locuință precum și anexele acestora, bunuri din gospodărie care se aflau la momentul deportării.

La data de 10 aprilie 1989, conform Hotărîrii SM RM nr.115, reclamantul împreună cu familia sa, au fost reabilitați. Menționează reclamantul că s-a adresat cu cerere către Comitetul Executiv al Consiliului raional Hîncești prin care a solicitat restituirea bunurilor sau recuperarea valorii acestora prin achitarea compensațiilor corespunzătoare.

La data de 21 decembrie 1994, conform procesului verbal nr.8 al Comisiei raionale Hîncești, s-a hotărît de a restitui reclamantului unul din cele două imobile amplasate în s. Sofia, r-nul Hîncești, în care la moment locuia cetățeanul Popov

Feodor, care, de comun acord cu reclamantul, au decis să-i achite o recompensă bănească în mărime de 6500 lei pentru construcțiile auxiliare ale imobilului.

Referitor la cel de-al doilea imobil, Comitetul Executiv al Consiliului raional Hîncești, conform Hotărîrii nr.10/11 din 30 septembrie 1993 a decis, recuperarea daunei prin achitarea unei recompense bănești în mărime de 94 700 ruble, însă pînă în prezent reclamantului nu i-a fost restituită suma respectivă. A mai menționat reclamantul că, la data de 18 noiembrie 1994, ca răspuns la cererea reclamantului, Comitetul Executiv al Consiliului raional Hîncești, a invocat precum că recompensa în cuantum de 94 700 ruble, i-a fost acordată reclamantului potrivit Deciziei Executivului Raional nr.10/11 din 30 septembrie 1993. Însă, conform adevărîței nr.484 din 17 ianuarie 2001, eliberate de Primăria s. Sofia r-nul Hîncești, se indică că Cojocari Constantin nu a primit compensația stabilită. Încercările reclamantului de a soluționa litigiul pe cale extrajudiciară nu s-au soldat cu succes, fapt ce l-a determinat să se adreseze în judecată cu cererea respectivă.

Relevă reclamantul că, s-a adresat către Președintele raionului Hîncești cu privire la compensarea valorilor bunurilor sechestrate, însă cererile au fost respinse, pe motiv că ultimul a beneficiat anterior de compensarea daunelor și că, persoanele care au fost despăgubite pînă la intrarea în vigoare a Legii nr.1225 din 08 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, nu pot beneficia de dreptul de a solicita despăgubiri.

În final invocă reclamantul că, conform raportului de evaluare întocmit de către OCT Hîncești la data de 02 aprilie 2014, s-a stabilit că valoarea casei de locuit cu construcțiile accesorii din s. Sofia, r-nul Hîncești, este de 67590 lei.

Din considerentul că bunurile existente la momentul deportării nu mai există, reclamantul a interpellat Serviciul de arhivă raională Hîncești, iar la data de 25 octombrie 2013, conform răspunsului oferit, se indică că documentele pînă în anul 1944 nu s-au păstrat și nu este posibil de indicat ce bunuri deținea reclamantul pînă a fi deportat.

Astfel, pentru a fi posibil de evaluat bunurile sechestrate, reclamantul s-a adresat cu un demers către Departamentul Expertiză Mărfuri „Triada” SRL, care a efectuat un raport potrivit căruia valoarea estimată a bunurilor confiscate în urma represiunilor politice este de 281 145 lei. Solicită reclamantul încasarea de la pîrît a valorii bunurilor confiscate în mărime totală de 348 735 lei.

Prin hotărîrea Judecătorei Hîncești din 29 august 2014, cererea a fost admisă.

S-a încasat din contul Consiliului raional Hîncești în beneficiul lui Cojocari Constantin valoarea bunurilor confiscate în mărime de 348 735 lei și a cheltuielilor de judecată în sumă de 4000 lei.

Prin decizia Curții de Apel din 25 iunie 2015 s-a respins apelul declarat de către Consiliul raional Hîncești, fiind menținută hotărîrea Judecătorei Hîncești din 29 august 2014.

Nefiind de acord cu decizia instanței de apel, la data de 25 septembrie 2015 Consiliul raional Hîncești a declarat recurs, prin care a solicitat admiterea acestuia, casarea deciziei Curții de Apel Chișinău din 25 iunie 2015, a hotărîrii Judecătorei Hîncești din 29 august 2014, cu remiterea cauzei la rejudecare în instanța de fond.

Prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 18 noiembrie 2015 recursul declarat de Consiliul raional Hîncești a fost considerat inadmisibil.

La data de 27 ianuarie 2016 Consiliul raional Hîncești a depus cerere de revizuire împotriva încheierii Curții Supreme de Justiție din 18 noiembrie 2015, solicitînd admiterea cererii de revizuire, casarea încheierii instanței de recurs cu dispunerea rejudecării recursului și trimiterea cauzei pentru judecare în fond.

În motivarea cererii de revizuire, a invocat încălcarea prevederilor art. 449 lit. c) Codul de procedură civilă, specificînd că instanța a emis o hotărîre cu privire la drepturile persoanelor care nu au fost implicate în proces.

A indicat că, instanțele de judecată în mod eronat au admis încasarea sumei din contul bugetului raionului Hîncești, or prin Legea nr.173 din 11 iulie 2012 cu privire la modificarea și completarea Legii nr.1225-XII din 08 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice în art. 12 alin. (6) se stipulează că restituirea bunurilor, recuperarea valorii bunurilor ce nu pot fi restituite se efectuează în baza cererii din contul bugetului de stat. Dat fiind faptul că, bugetele locale și bugetul de stat sunt bugete distincte, consideră că despăgubirile urmează a fi încasate din contul bugetului de stat prin intermediul Ministerului Finanțelor al RM, care gestionează bugetul de stat, astfel că prima instanță a emis o hotărîre cu privire la drepturile persoanelor care nu au fost implicate în proces.

Prin încheierea din 24 februarie 2016 Curtea Supremă de Justiție a respins ca inadmisibilă cererea de revizuire depusă de către Consiliul raional Hîncești, împotriva încheierii Curții Supreme de Justiție din 18 noiembrie 2015 în pricina civilă la cererea de chemare în judecată intentată de Cojocari Constantin împotriva Consiliului raional Hîncești cu privire la recuperarea valorii bunurilor persoanelor supuse represiunilor politice.

La 04 aprilie 2016 Ministerul Finanțelor a depus cerere de revizuire împotriva încheierii Curții Supreme de Justiție din 18 noiembrie 2015, solicitînd admiterea cererii de revizuire, casarea încheierii Curții Supreme de Justiție din 18 noiembrie 2015, deciziei Curții de Apel Chișinău din 26 iunie 2015 și a hotărîrii Judecătorei Hîncești din 9 august 2014 cu remiterea cauzei la rejudecare în prima instanță.

În motivarea cererii de revizuire au invocat că potrivit pct. 12 din Regulamentul privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, precum și achitarea compensației în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 627 din 05 iunie 2007, demersul autorităților administrației publice locale cu decizia Comisiei se remit în termen de o lună Ministerului Finanțelor, pentru examinare și coordonare cu Guvernul a propunerilor de achitare a compensației respective din contul mijloacelor prevăzute în acest scop în bugetul de stat în condițiile punctului 11 al prezentului Regulament.

De asemenea, au relevat că potrivit prevederilor art. 12 alin. (6) din Legea nr. 1225-XII din 08 decembrie 1992 cu privire la reabilitarea victimelor represiunilor politice, restituirea bunurilor, recuperarea valorii bunurilor ce nu pot fi restituite se efectuează, în baza cererii, din contul bugetului de stat, prin transferuri către bugetele unităților administrativ-teritoriale. Conform alin. (89), pct. 6 din Regulamentul privind organizarea și funcționarea Ministerului Finanțelor, aprobat prin Hotărîrea de Guvern nr. 1265 din 14 noiembrie 2008, Ministerul Finanțelor pentru realizarea funcțiilor ce îi revin reprezintă în instanțele judecătorești interesele bugetului de stat.

Astfel, au relevat că în speță urma să fie atras în calitate de intervenient accesoriu de partea pârâtului Ministerului Finanțelor.

Prin urmare, neintroducerea de către instanța de judecată în calitate de intervenient accesoriu a Ministerului Finanțelor, adică a autorității care reprezintă interesele bugetului de stat a limitat dreptul Ministerului Finanțelor de a cunoaște, verifica și contesta întinderea prejudiciului cauzat ca efect al represiunilor politice, lista bunurilor pretinse a fi confiscate și ca atare cuantumul sumelor solicitate de reclamant.

Drept temei al cererii de revizuire au fost invocate prevederile art. 449 lit. c) Codul de procedură civilă.

În conformitate cu art. 449 lit. c) Codul de procedură civilă, revizuirea se declară în cazul în care instanța a emis o hotărâre cu privire la drepturile persoanelor care nu au fost implicate în proces.

Potrivit sarcinilor fundamentale a procesului civil, prevăzute la art. 4 Codul de procedură civilă, instanța de judecată urmează să soluționeze corect cauza civilă, ceea ce se poate realiza doar prin examinarea cauzei cu atragerea tuturor persoanelor ar căror drepturi sau interese legitime ar putea fi afectate prin hotărârea judecătorească. Acest temei de declarare a revizuirii are drept scop desființarea unei hotărâri judecătorești în cazul în care după ce hotărârea judecătorească devine irevocabilă se constată faptul că instanța a emis o hotărâre cu privire la drepturile persoanelor care nu au fost implicate în proces. Astfel, hotărârea judecătorească va putea realiza toate funcțiile sale investite prin lege doar în raport cu persoanele care au participat la examinarea cauzei.

În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că, unul din aspectele fundamentale a supremației legii este principiul securității raporturilor juridice, care instituie, printre altele, în cazul în care instanțele judecătorești au stabilit definitiv o chestiune, hotărârea lor nu ar trebui pusă la îndoială (a se vedea *Brumărescu versus România* [MC], nr. 28342/95, para. 61, CEDO 1999- VII, și *Roșca versus Moldova*, nr. 6267/02, para. 24, 22 martie 2005).

Se impune respectarea principiului *res judicata*. Soluția definitivă a unei instanțe judecătorești nu poate fi repusă în discuție ulterior, procesul soluționat definitiv nu mai poate fi redeschis pentru a se proceda la o nouă examinare a cauzei (CtEDO, *Brumărescu c. României*, 1999, para. 61, *Roșca c. Moldovei*, 2005, para. 24). Acest principiu instituie că nici o parte nu este în drept să solicite revizuirea unei hotărâri definitive și obligatorii întru obținerea unei reexaminări și unei noi soluții în cauză. Competența de revizuire a instanțelor superioare ar trebui să fie exercitată pentru a corecta erorile judiciare și omisiunile justiției, dar nu pentru a efectua o nouă examinare. Revizuirea nu ar trebui apreciată ca un recurs deghizat, și simpla eventualitate de existență a două opinii asupra subiectului nu constituie un temei pentru reexaminare. O distanțare de la principiul respectiv este justificată doar atunci când este determinată de circumstanțe cu caracterele substanțiale și obligatorii (a se vedea *Roșca*, citat supra, para. 25).

Cu referire la argumentul revizuentului privind neatragera în proces a Ministerului Finanțelor, instanța relevă următoarele.

În conformitate cu pct. 15 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 2 din 15 aprilie 2013 cu privire la practica aplicării de către instanțele de judecată

a legislației procedurale la examinarea pricinilor civile în ordine de revizuire, atunci când se invocă temeiul prevăzut de art. 449 lit. c) Cod de procedură civilă, instanța a emis o hotărâre cu privire la drepturile persoanelor care nu au fost implicate în proces, instanța de judecată urmează să constate dacă persoana care nu a fost implicată în proces **este subiect al raportului material litigios**. În acest, urmează a fi prezentate probe pertinente și concludente, iar instanța urmează să constate dacă prin hotărârea supusă revizuirii, persoanei implicate în proces, i-au fost încălcate aceste drepturi.

În acest context, art. 59 alin. (1) din Codul de procedură civilă, prevede că ***parte în proces (reclamant sau pîrît) poate fi orice persoană fizică sau juridică prezumată, la momentul intentării procesului, ca subiect al raportului material litigios.***

În cererea de revizuire s-a invocat că, Ministerul Finanțelor nu a fost atras în proces ca intervenient accesoriu.

Potrivit art. 67 alin. (1), (2) și (3) din Codul de procedură civilă, **persoana interesată** într-un proces pornit între alte persoane poate interveni în el alături de reclamant sau de pîrît pînă la închiderea dezbaterilor judiciare în prima instanță **dacă hotărîrea pronunțată ar putea să influențeze drepturile sau obligațiile lui față de una din părți**. Pentru a interveni în proces, intervenientul depune o cerere în care demonstrează interesul intervenției, menționînd cărei părți se va alătura. Copia de pe cerere se înmînează ambelor părți. Intervenientul accesoriu poate fi introdus în proces și la cererea uneia dintre părți sau din oficiul instanței.

Reieșind din cele indicate supra, instanța de revizuire urmează să constate dacă Ministerul Finanțelor este subiect al raportului material litigios.

În acest context, instanța menționează că art. 12 alin. (6) din Legea nr. 1225 din 08 decembrie 2012 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, pînă la modificările aduse prin Legea nr. 173 din 11 iulie 2012 prevedea că restituirea bunurilor, recuperarea valorii bunurilor ce nu pot fi restituite se efectuează, în baza cererii, din contul bugetelor raionale, bugetelor municipiilor Chișinău și Bălți, bugetului unității teritoriale autonome Găgăuzia, precum și din contul bugetului de stat. Cererile de restituire a bunurilor sau de recuperare a valorii acestora se examinează de către comisiile special create în acest scop.

În conformitate cu prevederile Legii nr. 436 din 28 decembrie 2006 privind administrația publică locală, cu completările și modificările ulterioare, responsabili de aprobarea bugetului sunt consiliile raionale, municipale.

Respectiv, subiecți ai raportului material litigios în speță, era persoana reabilitată și Consiliul raional Hîncești.

După modificările aduse prin Legea nr. 173 din 11 iulie 2012 la Legea nr. 1225 din 08 decembrie 2012 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, art. 12 alin. (6) are următorul cuprins: "...Restituirea bunurilor, recuperarea valorii bunurilor ce nu pot fi restituite se efectuează, în baza cererii, **din contul bugetului de stat, prin transferuri către bugetele unităților administrativ-teritoriale de nivelul al doilea și către bugetul municipiului Bălți. Cererile de restituire a bunurilor sau de recuperare a valorii acestora se examinează de către comisiile special create în acest scop.** Modul de recuperare a valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice se aprobă de către Guvern....".

Cererile de restituire a bunurilor sau de recuperare a valorii acestora se examinează conform art. 12¹ din Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, de comisiile speciale create de autoritățile administrației publice locale a raioanelor, municipiilor Chișinău și Bălți, unității teritoriale autonome Găgăuzia, în al căror teritoriu persoanele reabilitate au domiciliat la momentul reprimării.

Subsecvent, menționăm că potrivit pct. 12 și 12¹ din Regulamentul privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, precum și achitarea compensației în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 627 din 05 iunie 2007, demersul autorităților administrației publice locale cu decizia comisiei speciale se remit în termen de o lună Ministerului Finanțelor, pentru examinare și coordonare cu Guvernul a propunerilor de achitare a compensației respective din contul mijloacelor prevăzute în acest scop în bugetul de stat în condițiile punctului 11 al prezentului Regulament. În baza hotărârilor Guvernului, Ministerul Finanțelor transferă sumele corespunzătoare autorităților administrației publice locale de nivelul al doilea și ale municipiilor Chișinău și Bălți.

Respectiv, subiecți ai raportului material litigios, după modificări sunt persoana reabilitată și autoritățile administrației publice locale, întrucât decidera acordării mijloacelor bănești se i-a de către Comisiile speciale create de autoritățile publice locale, iar mijloacele bănești după examinare și coordonare se transferă pe contul autorităților administrației publice locale de nivelul al doilea și ale municipiilor Chișinău și Bălți.

Atribuțiile Ministerului Finanțelor, după modificările aduse în procesul de acordare a compensațiilor persoanelor reabilitare ține de procedura de examinare a cererii și acordare a compensațiilor și nu schimbă subiecții raportului material litigios.

De asemenea, instanța de revizuire, nu poate să nu constate că Ministerul Finanțelor are atribuții de examinare și coordonare cu Guvernul Republicii Moldova a propunerilor de achitare a compensației, și prin hotărârile pronunțate, în speță, se influențează obligațiile sale față de Consiliul raional Hîncești. Însă instanța de revizuire urmează să examineze dacă, admiterea cererii de revizuire va schimba soluția instanței și nu va constitui în fond o nouă examinare ceea ce reprezintă o încălcare gravă a securității raporturilor juridice, principiu protejat de art. 6.1. din Convenția europeană a drepturilor omului.

În acest sens, în cererea de revizuire, Ministerul Finanțelor invocă că s-a limitat dreptul Ministerului Finanțelor de a cunoaște, verifica și contesta întinderea prejudiciului cauzat ca efect al represiunilor politice, lista bunurilor pretinse a fi confiscate și ca atare cuantumul sumelor solicitate de reclamant.

Respectiv, Ministerul Finanțelor nu contestă dreptul lui Cojocari Constantin de ai fi compensat prejudiciul cauzat ca urmare a represiunilor politice ci doar mărimea și întinderea prejudiciului respectiv, ceea ce reprezintă de fapt o nouă examinare a cauzei.

În urma celor reținute supra, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție evidențiază că procedura de revizuire prevăzută de art. 449-453 Codul de procedură civilă servește scopului înlăturării lacunelor și omisiunilor justiției care urmează a fi aplicate într-o manieră compatibilă

cu prevederile art.6 paragraf 1 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

Mai mult ca atât, instanța de revizuire conchide că în cauza Maria Atanasiu și alții contra României, 2010, para. 115, CtEDO a reținut că dreptul de acces la instanțe, recunoscut de art. 6 § 1 din Convenție, nu este absolut, el se pretează la limitări admise implicit deoarece, prin însăși natura sa, impune o reglementare de către stat. Statele contractante se bucura, în materie, de o anumită marjă de apreciere. Cu toate acestea, Curtea trebuie să se convingă ca limitările implementate nu restrâng accesul oferit individului într-un asemenea mod sau într-o asemenea măsură încât dreptul să fie încălcat în însăși substanța lui. În plus, o astfel de limitare nu este conformă cu art. 6 § 1 decât dacă urmărește un scop legitim și dacă există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit. ***În această privință, trebuie reamintit faptul ca scopul Convenției este să protejeze nu drepturi teoretice sau iluzorii, ci concrete și efective.***

Suplimentar, instanța de revizuire relevă că Curtea a reafirmat că, un reclamant nu poate pretinde o încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1 decât în măsura în care hotărârile pe care le critica se refera la "bunurile" sale în sensul acestei prevederi. Noțiunea "bunuri" poate cuprinde atât "bunuri actuale", cât și valori patrimoniale, inclusiv creanțe, în baza cărora un reclamant poate pretinde că are cel puțin o "speranța legitimă" de a obține beneficiul efectiv al unui drept de proprietate (Gratzinger și Gratzingerova împotriva Republicii Cehe (dec.) [MC], nr. 39.794/98, § 69, CEDO 2002-VII). Articolul 1 din Protocolul nr. 1 nu poate fi interpretat în sensul că ar impune statelor contractante o obligație generală de a restitui bunurile ce le-au fost transferate înainte să ratifice Convenția (Jantner împotriva Slovaciei, nr. 39.050/97, § 34, 4 martie 2003).

În schimb, atunci când un stat contractant, după ce a ratificat Convenția, inclusiv Protocolul nr. 1, adopta o legislație care prevede restituirea totală sau parțială a bunurilor confiscate într-un regim anterior, se poate considera ca acea legislație generează un nou drept de proprietate apărut de art. 1 din Protocolul nr. 1 în beneficiul persoanelor care întrunesc condițiile de restituire (Kopecká împotriva Slovaciei [MC], nr. 44.912/98, § 35, CEDO 2004-IX).

În speță, este evident că instanțele de judecată au examinat un drept al reclamantului ce ține de revendicarea dreptului de proprietate, drept protejat de art. 1 Protocolul 1 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, respectiv, fiindu-i aplicabile litigiului toate garanțiile stabilite de Convenție implicit securitatea raporturilor juridice și apărarea drepturilor efective și concrete.

În conformitate cu art. 453 alin. (1) lit. a) Cod de procedură civilă după ce examinează cererea de revizuire, instanța poate emite încheierea de respingere a cererii de revizuire ca fiind inadmisibilă.

În conformitate cu prevederile art.270, 453 Cod de procedură civilă, Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție,

d i s p u n e:

Se respinge ca fiind inadmisibilă cererea de revizuire declarată de Ministerul Finanțelor, împotriva încheierii Curții Supreme de Justiție din 18 noiembrie 2015 în

pricina civilă la cererea de chemare în judecată intentată de Cojocari Constantin împotriva Consiliului raional Hîncești cu privire la recuperarea valorii bunurilor persoanelor supuse represiunilor politice.

Încheierea nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele completului,

Svetlana Filincova

Judecători

Maria Ghervas

Dumitru Mardari